

Väestökehityksen haasteita perusopetuksen järjestämisessä käsittelevä työryhmä

Aika: tiistai 3.9.2024 klo 13–15

Paikka: LVM, Eteläesplanadi 4, Helsinki, kokoushuone Sali 9 ja Teams

Läsnä:

Eeva-Riitta Pirhonen, Minna Polvinen, Tommi Karjalainen, My Kirvesniemi, Anna Mikander, Johannes Peltola, Mika Puukko ja Aili Tervonen, OKM

Juho Helminen, Petra Packalen ja Annika Westerholm, Opetushallitus

Tanja Rantanen ja Suvi Savolainen, Valtiovarainministeriö

Pia Suvivuo, Sosiaali- ja terveysministeriö

Päivi Kamppi, Karvi

Pauliina Viitamies, OAJ

Irmeli Myllymäki, Kuntaliitto

Hannu Freund, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT

Annakaisa Tikkinen, Sivistysala ry

Jens Mattfolk, Finlands Svenska Lärarförbund FSL

Harri Rinta-aho, Espoon kaupunki

Mikko Ripatti, Savonlinnan kaupunki

Siv Sandberg, Åbo Akademi

Pöytäkirja

1. Kokouksen avaaminen

Työryhmän puheenjohtaja, ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen avasi kokouksen. Todettiin läsnäolijat. Kokouksen esityslista sekä edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin. Esityslistan osalta todettiin, että perusopetusjohtaja Kristiina Järvelän (Tampereen kaupunki) kommenttipuheenvuoro peruuntui.

2. Valtiovarainministeriön näkökulmia perusopetuksen rahoitukseen (kuntatalouden näkymät, kuntien rahoitusjärjestelmä, valtionosuusuudistus)

Budjettineuvos Tanja Rantanen valtiovarainministeriöstä esitteli VM:n näkökulmia perusopetuksen rahoitukseen. Suomen kuntarakenne on erilainen verrattuna muihin pohjoismaihin. Isoin kuntakokoryhmä (yli 100 000 asukasta) kattaa yhdeksän kaupunkia, joissa asuu noin 40 prosenttia väestöstä. Verotulot ovat kaikissa kuntakokoluokissa tärkein tulonlähde. Kuntatalouden näkymät ovat lähivuosina heikkenemässä ja kaikkien kuntakokoryhmien, erityisesti alle 2000 asukkaan kuntien, kunnallisveroprosenteissa on laskennallista korotuspainetta.

Suurin osa valtion rahoituksesta perusopetukseen koostuu valtionvarainministeriön hallinnoimasta kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta. VOS-järjestelmää ollaan uudistamassa vastaamaan kuntien nykyisiä tehtäviä ottaen huomioon sote-uudistuksen vaikutukset sekä TE-uudistus. Uudistuksen tavoitteena on varmistaa eri kokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa huomioiden esimerkiksi eri alueiden demografinen kehitys. Samalla järjestelmää pyritään yksinkertaistamaan muun muassa päällekkäisiä kriteereitä poistamalla.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT on tehnyt uudistamistyön tueksi tutkimusta kuntien palvelutuotannon menoja selittävistä tekijöistä. VOS-uudistuksen on määrä tulla voimaan vuonna 2026.

3. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet opetustoimen näkökulmasta

Erityisasiantuntija My Kirvesniemi ja opetusneuvos Mika Puukko opetus- ja kulttuuriministeriöstä pitivät esityksen teemasta opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet opetustoimen näkökulmasta. Valtion rahoitus esi- ja perusopetukseen tulee pääosin VM:n hallinnoimasta peruspalveluiden valtionosuudesta, joka sisältää asukasperusteisen rahoituksen sekä kotikuntakorvaukset. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus on oppilas- ja suoriteperusteista rahoitusta, joka ei huomioi kuntien erilaisuutta. Vuonna 2023 maksetut valtionosuudet olivat 382 miljoonaa euroa. OKM päättää hallinnoimastaan rahoituksesta opetuksen järjestäjäkohtaisesti.

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusrahoitus myönnetään sellaiseen toimintaan, joka ei sisälly kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmään. Erillinen rahoitus kohdistuu toimintaan, jonka toiminnan laajuus kuntien kesken vaihtelee huomattavasti ja on kustannustasoltaan huomattavasti tavanomaista perusopetusta korkeampaa. Lisäksi osa tehtävistä on vapaaehtoisia.

Karvi selvitti keväällä 2024 opetuskustannusten kehitystä vuosina 1997–2021. Opetuskustannukset (opetus ja siihen välittömästi liittyvän toiminnan kustannukset) olivat kasvu-uralla vuosina 1997–2003. Vuosina 2003–2009 kustannusten kasvu hidastui ja on sen jälkeen jäänyt käytännössä samalle tasolle, vaikka rahoituksen tarve on yleisen kustannuskehityksen ja lisääntyneen oppimisen tuen myötä kasvanut jatkuvasti.

3. Kommenttipuheenvuoro Puumalan kunta

Hyvinvointi- ja kulttuurijohtaja Anna-Mari Summanen piti kommenttipuheenvuoron Puumalan kunnan näkökulmasta. Puumala on noin 2100 asukkaan saaristokunta Etelä-Savon maakunnassa. Saaristoisuus tuo pirstaleisuutta opetuksen järjestelyihin ja lisää perusopetuksen kokonaiskustannuksia. Vuonna 2023 väestö kasvoi 4 henkilöllä ja syntyvyys on kasvussa. Kunnan tuloveroprosentti on maakunnan matalin. Tärkeitä teemoja Puumalan kunnan näkökulmasta ovat muun muassa etäopetusmahdollisuudet esimerkiksi valinnaiskielten toteutuksessa, jotta niitä pystyttäisiin tarjoamaan pienessäkin kunnassa, ja kuntien välinen yhteistyö esimerkiksi yhteisten opettajien osalta.

4. Seuraavan tapaamisen ajankohta (30.10. klo. 9–11)

Työryhmän seuraava kokous pidetään 30.10. klo 9–11 hybridikokouksena (OKM, Meritullinkatu 10, Helsinki, kokoushuone Seminarium ja Teams).

5. Muut esille tulevat asiat

Muita asioita ei noussut esiin.

6. Kokouksen päättäminen

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen päätti kokouksen klo 15.